

# Informace o obsahu nových služebních knih a pomůcek

## Informace o obsahu služební pomůcky Pom-oper-10, „Obrana pěší divise v lese“

(Pomůcka byla vydána v březnu 1954 a má 19 stran textu)

Tato služební pomůcka je překladem přednášky profesora sovětské Frunzeovy vojenské akademie plukovníka B. H. Ledněva »Oborona strelkovoj divisii v lese« z r. 1950.

Ve všeobecné části pojednává pomůcka o vlivu lesa na bojovou činnost vojsk a uvádí, že nejmenší lesní masiv, který má vliv na činnost pěší divise, má takovou rozlohu, že zaujímá celé nebo větší část pásma obrany divise.

Na činnost druhů vojsk má vliv stáří lesa, jeho hustota. Pomůcka uvádí konkrétní čísla o průchodnosti různých druhů lesa jednotlivými druhy vojsk.

Močálovitý terén mohou překonat jen menší jednotky pěchoty; pro dopravní prostředky je třeba zřizovat hafové cesty. Jako hlavní taktické vlastnosti lesních masivů jsou uvedeny.

1. nesnadná přístupnost lesů pro bojovou činnost vojsk, která se odráží v omezených možnostech použití velkých vyšších jednotek a zvláště velkého množství bojové techniky, v pomalém tempu rozvíjení bojové činnosti, v možnosti bojové činnosti jenom na určitých směrech a v odloučenosti vojsk bojujících na těchto směrech;

2. omezený výhled a výstřel a možnost vést boje jenom na krátkou vzdálenost, obtížná orientace, vyhledávání cílů a pozorování bojové činnosti vojsk; v těchto podmínkách má zvláštní význam palba z pěchotních zbraní, jakož i přímá palba dělostřelectva, tanků a samohybných děl;

3. složité velení a zvláště složitá organizace součinnosti a udržování spojení;

4. výhoda skrytého rozmístění a nedostatek činnosti vojsk.

Na podkladě zkušeností z Veliké vlastenecké války je vyvozeno, že vojska bránící les jsou ve výhodě proti útočícím vojskům.

Na podkladě taktických vlastností lesních masivů je uváděno, kdy a kterých druhů vojsk se dá v obraně s výhodou použít.

Za obrany pěší divise v lesním masivu jsou pro obranu nejdůležitější výběžky lesa na předním okraji, mýtin, křižovatky cest a průseků, osady a výšiny.

Bojová sestava pěší divise se skládá jako v normálních podmínkách z bojových sestav pluků, které jsou umístěny zpravidla vedle sebe, z dělostřeleckých skupin a ze záloh. Hlavní důraz se klade na udržení hlavního obranného postavení na předním okraji lesa.

Všeobecná záloha divise je určena k vytvoření hloubky obrany a k provádění protiútoků.

Velké části dělostřelectva a minometů se používá k zesílení pěších praporů bránících prostory, na nichž závisí odolnost obrany divise.

Tanků se používá v malých jednotkách k protiútokům, v léčkách nebo k palbě s místa podél cest a průseků, na stycích a bocích.

Zenijní úprava je prováděna podle stejných zásad jako v otevřeném terénu.

Přední okraj hlavního pásma se buduje buď před lesem nebo hlouběji v lese a využívá se co nejvíce přirozených překážek. V pomůcce jsou uvedeny okolnosti, které mají vliv na volbu místa předního okraje obrany.

Hlavním obranným postavením hlavního pásma obrany jsou opěrné body a uzly obrany v praporech rajonech obrany. Na rozdíl od obrany v otevřeném terénu na normální frontě mohou být mezi obrannými rajony praporů mezery 1 až 1,5 km, které jsou zabezpečovány jen palbou.

Všeobecné zálohy pluků a divise tvoří v hloubce samostatné rajony obrany přehrazující důležité směry.

Při obraně lesa se první zákop buduje obyčejně souvisle. Další zákopy jsou souvislé jen v praporech rajonech a uzlech obrany. Na důležitých směrech se v mezerách mezi rajony praporů budují souvislé zákopy. V mezerách mezi praporemi rajony jsou umísťovány menší pěší jednotky s kulomety.

Na křižovatkách cest a průseků se budují kruhové pevnůstky.

V lesích s vysokou hladinou spodní vody se místo zákopů budují dřevěné ohrady obložené hlinou.

Velmi často se používá závalů, záseků opletených ostnatým drátem, zesílených minami, a ostnatého drátu propleteného mezi stromy.

Při obraně lesa nesmí být zapomenuto na úpravu cest pro pohyb záloh a na úpravu výstřelu a výhledu.

S plánem protipožárního opatření musí být seznámeno všechno mužstvo.

Systém palby v lese spočívá na součinnosti paleb všech druhů, největší význam mají však pěchotní zbraně a děla pro přímou střelbu.

V hloubce obrany musí být organizována kruhová obrana a všechny průseky a mýtiny musí být pod podélnou i boční palbou pěchotních zbraní. Někdy se provádí i umělé průseky k svedení útočnicka do míst vhodných k jeho zničení.

Protitanková obrana záleží v protitankových uzlech a rajonech. Na prostory pravděpodobného východiště nepřátelských tanků jsou připraveny dělostřelecké palby a nenadálé dělostřelecké přepady. Zvláštní pozornost se věnuje výběžkům lesa.

Dělostřelecké skupiny se umisťují na tankových směrech.

Protitanková záloha se rozmisťuje na křižovatkách cest a průseků. Při protitankové obraně jsou nejlepší závaly a záseky zesílené minovými zátarasy zabezpečené palbou.

Organisace manévru a protiútoků podle rázu lesa má své zvláštnosti a velitel jim musí přizpůsobit své rozhodnutí. Úspěch protiútoků záleží v překvapení a v rozhodnosti provedení.

Zvláštností velení při obraně lesa je, že je třeba delšího času k přípravě rozhodnutí než v terénu otevřeném, neboť jednotky jsou umístěny na široké frontě a pozorování je velmi omezeno.

Čas ke splnění úkolů se prodlužuje a organisace součinnosti je složitější. Osobní styk velitelů s vojsky je ztížen obtížností přesunu. Nabývá významu zdvojení pojítek a udržování spojení prostřednictvím důstojníků štábu.

Politická práce se musí víc zaměřovat na výchovu vojáků k úporné a odolné obraně, k samostatné činnosti a iniciativě k hledání nejlepších způsobů k oklamání nepřítele.

Je nutné přidělit politické pracovníky ke všem jednotkám a skupinám, které plní samostatné úkoly.

V stati vedení obranného boje jsou popsány zvláštnosti boje a je ukázáno, jak neúčelněji vést boj v lesních masivech.

Pro nepřehlednost terénu uplatňují se i malé jednotky, které s překvapením a s několika stran podnikají protiútok na proniklého nepřítele.

V závěru se shrnují všechny dříve uvedené zvláštnosti boje v lese a znovu se připomíná, že největší pozornost musí být věnována vybudování kruhové obrany opěrných bodů, součinnost paleb, orientaci v boji a včasné přípravě manévru a protiútoků.

## Informace o obsahu služební pomůcky Pom-oper-12, „Zvláštnosti obrany armádního sboru v hornatém, zalesněném terénu“

(Služební pomůcka byla vydána v březnu 1954 a má 33 stran textu)

Je to překlad přednášky »Osobnosti oborony strelkového korpusa v gorno-lesistoj městnosti«, kterou vydala Vorošilova Nejvyšší vojenská akademie v roce 1950.

Obsah služební pomůcky je rozdělen na dvě hlavní části:

1. Vliv hornatého terénu na ráz obrany.

2. Zvláštnosti organisace obrany v hornatém zalesněném terénu.

Hornatý a hornatý zalesněný terén omezuje hromadné použití tanků, dělostřelectva, a letectva. Zpravidla tu bývá řídká a špatná komunikační síť, budování dělostřeleckých palebných po-

stavení vyžaduje rozsáhlejších ženijních prací, terénní vlny omezují výhled a výstřel děl s plochou drahou střely, je málo vhodných letišť, jsou tu časté mlhy a bouřky.

V hornatém terénu zvyšuje se důležitost pěchoty, neboť na ní nemá terén a povětrnost takový vliv jako u ostatních druhů vojsk.

Obrana se buduje podél horských hřebců (AS brání cesty a stezky k průsmykům). Přední okraj hlavního pásma obrany je na přivrácených svazích a je lomený, což dává výhodné podmínky pro tvoření palebných pytlů. Nepřítel nemá možnost určit přední okraj obrany.

Při budování obrany napříč horským hřebenem přehrazují se hlavně údolí, soutěsky a úžlabí vedoucí od nepřítele.

V náhorním prostoru se obrana organizuje na několika mezilehlých čarách, aby se nepřítel vyčerpal.

Obrana na velké náhorní rovině se buduje podle stejných zásad jako v rovině. Tam, kde to půda nedovolí, budují se jen okopy pro krytí živé síly a palebných prostředků.

Hloubka obrany se zvětšuje v horských průsmycích a údolích, t. j. na směrech, kde nepřítel může hromadně použít tanků a dělostřelectva.

Hlavní pásmo obrany může být 8 až 10 km hluboké a přední okraj druhého pásma obrany může být 20 až 25 km vzdálen od předního okraje hlavního pásma obrany.

Základem úspěšné obrany je dovedné využití vlastností hornatého terénu, hospodárné využití živé síly a spojení všech druhů palby s umělými i přirozenými překážkami.

Charakteristickou zvláštností obrany AS (divise) v hornatém terénu je široká, nesouvislá fronta a velmi nerovnoměrná taktická hustota.

V příkladech z Veliké vlastenecké války jsou uvedeny šířky pásma různých armádních sborů.

Lze však počítat s tím, že v hornatém zalesněném terénu bude pásmo obrany sboru široké až 60 km, divise až 30 a plukovního úseku až 10 km a praporečného rajonu obrany až 5 km.

Volba předního okraje hlavního pásma obrany. Hlavní pásmo obrany AS musí pevně bránit takticky i operačně důležité objekty, musí mít daleký výhled a výstřel. Čáru předního okraje obvykle určuje velitel armády, ale velitel sboru ji upřesňuje do všech podrobností. Obvykle se volí na svazích přivrácených k nepříteli, odkud je možno kontrolovat všechny přístupy a cesty, které vedou od nepřítelů. Pás terénu před předním okrajem obrany do hloubky 400 m musí být pod palbou všech zbraní.

Je-li přední okraj obrany na svazích odvrácených od nepřítelů, je na přivrácených svazích bojové zajištění a za ním se organizuje zesílené pozorování.

Osady na svazích se upravují ke kruhové obraně. Osady v údolích nemají pro obranu velkého významu, a proto jen přístupy k nim jsou pod křížovou palbou všech zbraní.

Bojová sestava. V těžko dostupném terénu rozmisťuje AS a divise bojovou sestavu více do šířky a méně do hloubky. Druhý sled se rozmisťuje mezi prvním a druhým pásmem obrany na místě, odkud může podnikat proti-

útoky. Divise prvního sledu může mít sestavu v jednom sledu.

V terénu, kde nepřítel může hromadně použít tanků, dělostřelectva i pěchoty, člení se bojová sestava více do hloubky než do šířky. Pěší divise v prvním sledu AS brání obvykle jeden směr (automobilní silnice nebo údolí s dobrou cestou). Jádro obrany tvoří praporeční rajony obrany zesílené dělostřelectvem, tanky, samohybným dělostřelectvem, ženisty.

Používání druhých sledů a záloh. Druhé sledy a zálohy armádního sboru (divise) se rozmisťují v prostorech komunikačních uzlů a na křižovatkách cest. Zálohy pluků a praporů se umísťují na výšinách. Včas provedené náhlé protiútoky do boků a týlu nepřítelů mají dobré výsledky. Nejvýhodnější jsou protiútoky shora dolů, podél hřebců a v údolích.

#### Organisace systému palby.

Základem systému palby je palba minometů a dělostřelectva. Zvláštní význam nabývají 82mm minomety, které se mohou pohybovat v libovolném terénu a mohou zaujímat palebná postavení i v malých úvalech, a dokonce i na svazích přivrácených k nepříteli.

Daleké palby dělostřelectva mají v hornatém terénu větší účinek než v rovinách. Zvlášť výhodné je zřizování dělostřeleckých zástřelů pro ničení útočníka přímou palbou a pak tvoření palebných pytlů.

V hornatém terénu místo manévru pohybem plánuje se manévr palbou.

Uskupení dělostřelectva. Velení dělostřelectvu mimo v mírně členitém terénu a náhorní rovině nebo širokém údolí je decentralisováno. Armádní dělostřelecká skupina se netvoří. Sborová dělostřelecká skupina se tvoří jen při normální šířce pásma obrany, a prochází-li obranou hlavní směr. Sborovým dělostřelectvem se zesilují divise a plukovní dělostřelecké skupiny, které se na důležitých místech tvoří vždy. Palebná postavení dělostřelectva se rozmisťují podél cest do 8 až 10 km hloubky.

Používání tanků a samohybných děl. Při obraně v hornatém a zalesněném terénu používá se tanků jako nepohyblivých palebných ohnisek k zesílení předního okraje a k dosažení hloubky obrany.

V soutěskách, průsmycích, osadách a v zalesněných úsecích se používá tanků v léčkách. Velitel divise si vytváří tankovou zálohu.

Zenijní zabezpečení obrany je v hornatém terénu zpravidla ztíženo, neboť půda bývá kamenitá. Je třeba více času, mechanických prostředků a trhavin. Spotřeba ženijního nářadí je vysoká. Nebude možno vždy budovat souvislé zákopy, nýbrž okopy pro družstva nebo čety. Často je možno zřizovat jen nasypané okopy nebo skládací objekty. Využívá se skalních rozvalin jako úkrytů. Je-li čas, budují se železobetonové a ocelové kupole.

Velký význam mají v hornatém terénu ženijní zátarasy a ničení komunikací, pro něž jsou četná vhodná místa.

Zenisté budují k přemostění strží lanové dráhy (jsou uvedeny druhy a jejich takticko-technická data) a připravují cesty k manévru druhých sledů a záloh. Na hřebtech bývá nedostatek vody — ženisté musí organisovat zásobování vodou.

Protitanková obrana. V hornatém terénu nebude v pásmu obrany AS mnoho tankových směrů. To usnadňuje organizaci protitankové obrany. Je však obtížný manévr dělostřeleckými protitankovými prostředky a pohyblivým oddílem zatarasovacím. V hornatém terénu je ztíženo kopání protitankových příkopů; používá se hlavně minových zátarasů a protitankových ježků. V sestavě sboru a divisi se tvoří tanková, dělostřelecká protitanková záloha a POZ.

Protiletadlová obrana. Omezený počet cest a nahromadění vojsk v údolích vytváří výhodné podmínky pro útoky nepřátelského letectva. Protiletadlová obrana se bude proto soustřeďovat hlavně na komunikace, horské průsmyky, křižovatky cest a údolí, mosty a přepravy tak, aby bylo chráněno hlavní uskupení vojsk.

Manévr protiletadlovými prostředky je v hornatém terénu značně ztížen. Tvoří se i divisi protiletadlové skupiny.

Protivýsadková obrana. Možnosti použití letadlových výsadků jsou v hornatém zalesněném terénu velmi omezeny, ale shazování padákových výsadků není nijak zvlášť ztíženo a nepřítel jich bude používat proti důležitým bodům systému obrany a dopravy. K boji s výsadky se vytvářejí protivýsadkové zálohy umístěné na vhodných křižovatkách.

V hornatém terénu se velmi dobře uplatní vlastní výsadkové vyšší jednotky (útvary), které je možno rychle zasadit na libovolný ohrožený směr.

Velení vojskům je v hornatém a zalesněném terénu velmi ztíženo. Línková pojítka jsou lehce zranitelná a dosah radiových stanic se zmenšuje přibližně na polovinu. Využití pohyblivých pojítek a osobního styku velitelů je ztíženo.

Rízení obranného boje v horách vyžaduje širokou síť pozorovatelů. Není výhodné umisťovat pozorovatelny na dominujících výšinách. V hornatém a zalesněném terénu je zvlášť důležitá ochrana a obrana velitelských stano-  
višť. Pozorovatelny se umisťují vždy v bojové sestavě jednotek.

#### Vedení obranného boje.

V hornatém terénu je velmi účinné použití dalekonosného dělostřelectva a letectva v době, kdy nepřítel přisunuje síly po komunikacích. Velký účinek může mít v hornatém terénu protipříprava na nejdůležitějších směrech. K vedení úporného obranného boje je hornatý terén příznivý. Využitím výhodných terénních podmínek lze obklíčit a zničit vniklívšího se nepřítele.

(Pomůcka se nedotýká otázky použití mechanisované divise při vedení obranného boje v hornatém terénu; je v ní jen zmínka o použití druhého sledu sboru k protiútoky.)

Týl a materiálně technické zabezpečení.

Týlové útvary a ústavy se umisťují podél cest, v údolích a v širokých úžlabinách. Rozdělují se podle počtu směrů tak, aby byly jednotky na každém směru týlově zabezpečeny. Příručka uvádí data pro plánování přísunů a odsunů (rychlosti a únosnosti dopravních prostředků) v hornatém terénu.

Možnost proniknutí nepřátelských skupin do týlu vyžaduje, aby byla věnována zvláštní pozornost ochraně a obraně cest, týlových útvarů, štábů a letišť. Všechny týlové útvary musí být vyzbrojeny a cvičeny k plnění bojových úkolů. Dilenské převozy dostávají jako doprovod zvláštní jednotky. Zvlášť pečlivě musí být v hornatém a zalesněném terénu organisována silniční a regulační služba, cesty je třeba vybavit výstražnými tabulkami a bílými značkami pro usnadnění pohybu v noci bez světla. Na obtížných úsecích se umisťují pomocné prostředky (tažná vozidla, sněhové pluhy, zásoba písku, zřizují se ohřívací a stravovací stanice, stanice technické pomoci pro motorová vozidla, výdejny pohonných hmot a mazadel). V závěru je naznačena organizace regulační služby.

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jaroslav Dočkal, Jaroslav Kučera, Václav Voneš,  
Josef Haman, Jaromír Vyhnánek, Zdeněk Malý, František Houra, Ján Lipový,  
Eduard Ureš, Josef Slabý, Ing. Jan Bělohoubek, Jaroslav Hruška,  
Karel Pavelka (redaktor).

---

Adresa redakce: Redakce časopisu „Vojenská mysl“ Praha, pošt. úřad 190, poštovní  
příhrádka 19120/T. — Vydává MNO v Našem vojsku, vydavatelství, n. p., Praha. —

Tiskne Naše vojsko, tiskárna, n. p. — V roce 1954 vyjde šest čísel.

Časopis nelze předplácet, přiděluje se jen služebně.